

El crit a la vida de Neus Català

En aquell vagó de bestiar hi havia el meu Albert, i vaig cridar tan fort que ell també em va sentir

"Deixo de ser la Neus Català Pallejà per ser la presonera 27.534. Duc un triangle invertit, que m'identifica com a presa política, amb una F de França. Sóc casada amb l'Albert i per tant també tinc la nacionalitat francesa."

Va néixer el 6 d'octubre de 1915, filla de pagesos del Priorat. Tenia vint-i-un anys quan va esclatar la Guerra Civil. Amb les seves ganes d'ajudar, es va fer responsable d'una colònia de 182 nens orfes, amb els quals es va exiliar a França. Allà es va enamorar i va col·laborar amb la Resistència. El 1943 la van detenir els nazis i va passar per diversos camps de concentració.

Recordem la supervivent catalana dels camps d'extermini nazis obrint el llibre *Un cel de plom* (<http://www.arallibres.cat/ca/cataleg/1/543/un-cel-de-plom--ed-especial>) : la seva història de solidaritat, coratge i supervivència explicada per ella mateixa i novel·lada per Carme Martí. En llegim el capítol en què, de camí cap a l'infern, va viure una mena de miracle enmig de l'horror. Va veure l'Albert. Sense saber que seria l'última vegada. Més endavant, quan ja havien alliberat el camp, el mateix dia que havia de tornar cap a França, el marit de la Neus va morir d'esgotament.

El retrat de Neus Català amb l'uniforme de presonera, realitzat un cop fou alliberada. Va ser la presonera número 27.534 a Ravensbrück i la 50.446 a Holleischen.

Després de dos llargs dies de viatge, el tren es va aturar a Compiègne. A poc a poc vam desvetllar-nos de l'estat semiinconscient en què ens trobàvem, a mig camí de la son i l'esgotament. Jo seia al costat de la finestra i mirava aquella estació com si em pogués donar alguna resposta.

No ens movíem..., ens semblava la parada definitiva, però no ens feien baixar.

Davant nostre hi havia un tren de bestiar ple de persones. Ens miràvem amb les companyes, els rumors i els malsons acabaven de fer-se realitat, una realitat inassumible. Restàvem en silenci.

De l'espitllera del tren del davant, en sortien uns braços que no paraven de moure's, era desesperant. Potser hauria estat millor no mirar, però em resultava impossible no fer-ho, m'angoixava girar la cara cap a una altra banda, quan ens estaven reclamant. Cada vegada hi havia més braços movent-se, com si ens volguessin parlar. Què es podria dir?

Em vaig posar nerviosa de tal manera que vaig mirar el nostre vagó i, com que en aquell moment no hi havia cap SS vigilant, vaig decidir treure el cap per la finestra. Només obrir-la, vaig sentir el meu nom en moltes veus. No podia ser...

—Neus! Neus! Neus!

Les companyes em miraven astorades, jo no sabia què pensar. Un SS es va plantar al meu costat i m'indicava que tanqués la finestra, però jo li vaig aixecar les mans planes, demanant-li una pausa amb el gest.

—Un moment, només un moment —li vaig suplicar. Continuaven cridant el meu nom, vaig abocar-me a la finestra i les veus van callar. Mirava amb deteniment aquella espitllera fins que alguns braços van desaparèixer i vaig descobrir el rostre de l'Albert. Colpida, vaig abocar-m'hi una mica més: no em podia creure que el meu tren m'hagués dut tan a la vora del seu, el món era massa gran... i massa cruel.

Vaig restar uns segons atònita, ni somiava ni delirava. En aquell vagó de bestiar hi havia el meu Albert, i vaig cridar tan fort que ell també em va sentir, i els seus ulls i els meus van trobar-se al bell mig d'aquella estació. Els seus gestos eren els d'un home desesperat i jo cridava com no sabia que podia cridar. I no li deia res, només «Albert! Albert!». I ell movia les mans i, en aquelles mans, jo hi tenia la vida.

Em vaig posar histèrica, vaig picar i picar de peus contra el vagó, i cridava; els meus ulls el miraven amb tot el meu amor i la meva ràbia. Algunes companyes es van posar a plorar, ningú no deia res, però la tensió la vivíem totes.

Quan el seu tren va avançar, no sé ben bé què ens vam dir a crits en aquell dolorós adéu. Vaig mirar el tren fins que va ser un punt que va desaparèixer. Aleshores vaig retirar-me de la finestra cap a dintre i en mirar l'SS que tenia al costat vaig veure que li queien les llàgrimes. Ell va tancar la finestra, jo vaig pensar que malament rai el que ens esperava.

A Compiègne ens van portar al camp de Royallieu, una mena de camp de trànsit on hi havia milers i milers de presos esperant per ser transportats a altres camps.

A la caserna on ens van dur hi havia centenars de dones. Hi entràvem a poc a poc i miràvem astorades el panorama. No sabíem on col·locar-nos. Tothom mirava amb deteniment, les que hi eren i les que hi entràvem. Elles s'atansaven cap a nosaltres i ens observaven.

Vaig poder veure com una mare retrobava la seva filla. Va sortir del nostre grup corrents i va agafar-la amb tota la força que li quedava. En separar-se, la dona retirava els cabells de la cara de la seva filla, li resseguia el rostre, els braços, s'ajupia i li tocava tot el cos. Li queien les llàgrimes de la felicitat i vaig sentir alleujament i una mica d'esperança.

—Neus!

Una dona se'm va tirar a sobre i no vaig tenir temps ni de reconèixer-la. Vaig desfer-me de la seva abraçada. Coneixia aquella veu però no la situava i, en veure-la, vaig ser jo qui va agafar-la molt fort. Era la Blanca, una noia francesa que s'havia refugiat a Carsac, amb qui ens havíem fet molt amigues. No sabia ni que l'havien capturat, i tenir-la al costat va ser una gran sorpresa.

Ens vam apilar en aquella enorme caserna, on passàvem les hores tancades i amuntegades, sense aire ni higiene, esperant amb delit que ens duguessin alguna cosa per menjar.

—No us feu il·lusions, un quart de quilo de pa i un quart de litre d'aigua.

—¿Cada quant? —va preguntar una noia del nostre vagó.

—Cada dia —va contestar una dona amb el cap inclinat, abraçada a si mateixa.

—Déu meu, això és de bojos.

—Els nazis són bojos! —va exclamar una dona que volia cridar però no tenia prou alè.

—On són, les latrines?

—Hi ha uns clots a terra, allà al fons. És denigrant, però hi ha un gran respecte entre totes —va explicar una noia amb veu tendra.

Vam quedar-nos a la vora de les dones del nostre vagó i vaig jeure al costat de la Blanca i la Tití. Quan elles es van adormir, vaig tenir ganes de moure'm. Hi havia alguna dona que també caminava, però la majoria estaven assegudes o estirades. Parlaven o dormien o ploraven o tenien la mirada perduda en l'infinit. Jo rodava i mirava els ulls d'aquelles dones, i tots transmetien el mateix: desconcert i una gran tristot.

—Sabeu si hi ha espanyoles? —vaig preguntar a un grup.

—Sí, vés cap allà —va contestar una dona.

—Jo sóc espanyola —va cridar algú del meu darrere.

En vaig trobar moltes! Hi havia republicanes espanyoles i republicanes catalanes, totes havien fet la Resistència i vam sentir una gran germanor. Plegades, rememoràvem batalles del passat, perquè era millor que parlar del futur que temíem.

També vaig conèixer dones franceses i vaig fer molta amistat amb la Geneviève de Gaulle. Ella tornava de parlar amb unes altres dones, i va seure amb nosaltres.

—Et mirava mentre venies —li vaig dir.

—I què pensaves?

—Que m'agradaria haver-te conegut caminant per París. Que sóc incapaç d'imaginar-me a qualsevol de nosaltres passejant en un carrer, anant a qualsevol lloc, amb unes sabates netes i una bossa de mà.

—Ai, Neus —va fer la Tití.

—La vida passada em sembla remota i em costa imaginar un futur on recordem aquest present —va sentenciar la Geneviève.

I les hores, que en aquelles condicions tenien una dimensió completament diferent de les hores de

la vida normal, ens proporcionaven el regal d'una sincera i ferma amistat.

El quart dia les SS van entrar a la caserna com si fossin bèsties i nosaltres en vam sortir en ramat.

—No us separeu! —vaig dir a les meves amigues.

—Què passa?

—Què ens faran?

Però només teníem preguntes.

Ens van fer sortir al pati, ens hi van acorralar. Hi havia un oficial de les SS que actuava com a jutge i fiscal, la resta de SS només vigilaven. Va començar a dir noms i les sentències, sense judici ni res que el simulés.

Era desolador veure tants presoners junts i sentir noms i condemnes dures o duríssimes, noms i condemnes..., fins que vaig sentir Neige Català.

«Condemnada a treballs forçats a perpetuïtat.»

Les companyes em van mirar.

Jo em vaig repetir aquelles paraules.

«Condemnada a treballs forçats a perpetuïtat.»

Que en són, de pretensiosos, vaig pensar.

I rient com una boja, em vaig defensar jo sola:

—Mentre hi ha vida, hi ha esperança!

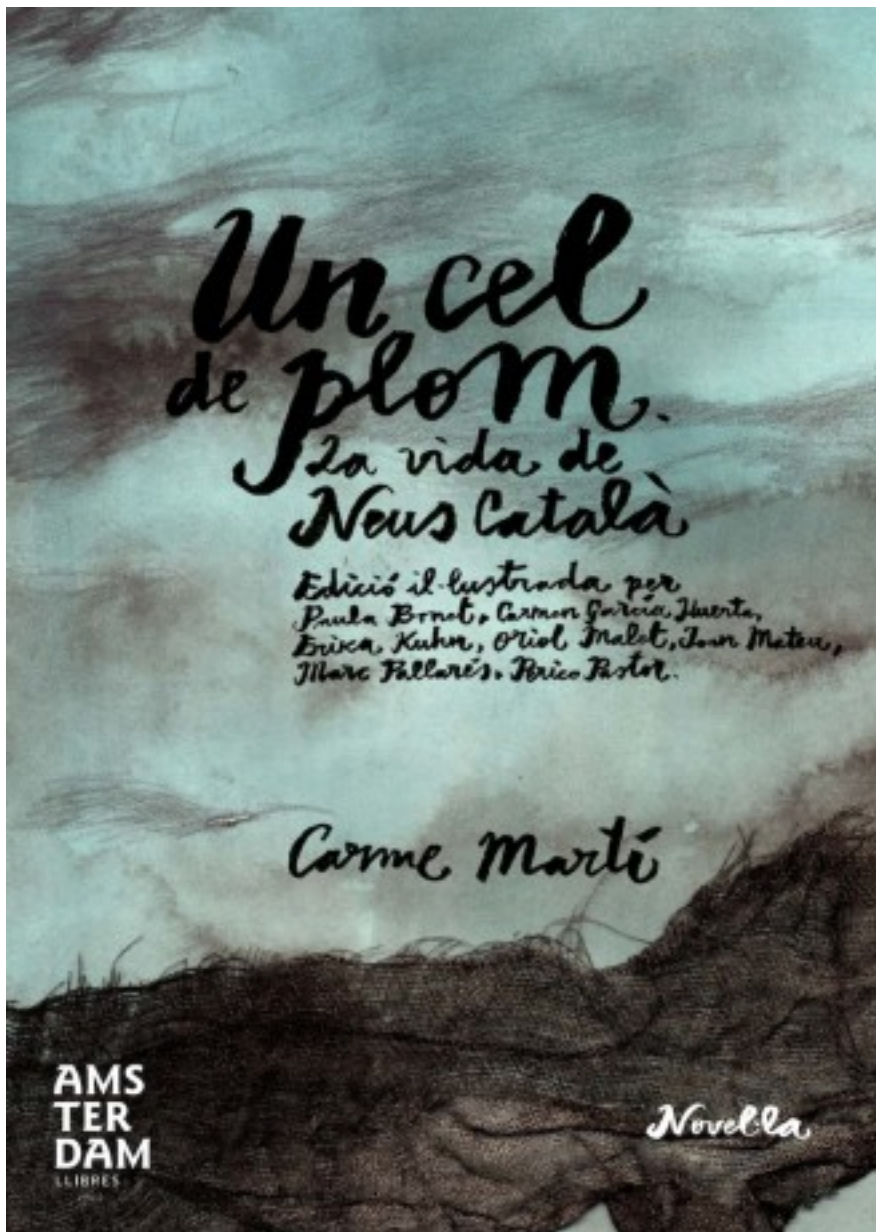
Vídeo: https://www.youtube.com/watch?v=Tr8nEbv1_tA

Neus Català, a l'habitació de la residència d'Els Guiamets Foto: C.B.

L'actriu Mercè Arànega en la pell de Neus Català. Foto: Ruano - Carreras

Un cel de plom ([http://www.arallibres.cat/ca/cataleg/1/854/un-cel-de-plom-\(ed-illustrada\)](http://www.arallibres.cat/ca/cataleg/1/854/un-cel-de-plom-(ed-illustrada)))

© Carme Martí

© d'aquesta edició: Ara Llibres ([http://www.arallibres.cat/ca/cataleg/1/854/un-cel-de-plom-\(ed-illustrada\)](http://www.arallibres.cat/ca/cataleg/1/854/un-cel-de-plom-(ed-illustrada))), 2015